

Μάθημα 15ο

Ἡ δημιουργία τῶν δύο φύλων.
Τό καθ' ὁμοίωσιν στόν ἄνθρωπο.

Τήν περασμένη φορά, παιδιά, εἴχαμε ἀναφερθεῖ
στήν κατασκευή τοῦ ἀνθρώπου· «καί ἐποίησεν ὁ
Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν
αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς»¹.

Ἐδῶ ἔχουμε μία ιδιαίτερη κατασκευή, πού ὁ Θεός
ἔκανε τὸν ἄνθρωπο ἄρσεν καὶ θῆλυ. Κάνει ἐντύπωση
αὐτή ἢ διατύπωση, ὅτι ὁ Θεός ἐποίησε τὸν ἄνθρωπο
ἄρσεν καὶ θῆλυ. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος φέρε-
ται ὑπὸ δύο μορφές, ὑπὸ δύο φύλα, τό ἀρσενικό καὶ τό
θηλυκό. Αὐτό ὅμως ἐκφράζει τοῦτο, ὅτι καὶ τό ἄρσεν
εἶναι ἄνθρωπος καὶ τό θῆλυ εἶναι ἄνθρωπος. Ἔτσι, ἂν
βλέπαμε ἓναν ἄνδρα στόν δρόμο, θά λέγαμε ἓνας ἄν-
θρωπος· ἂν βλέπαμε μία γυναῖκα, πάλι θά λέγαμε ἓ-
νας ἄνθρωπος. Καί ὁ ἄνδρας λοιπόν εἶναι ἄνθρωπος,
καὶ ἡ γυναῖκα εἶναι ἄνθρωπος.

Ὅπως ἀντιλαμβάνεστε, αὐτό ἔχει πάρα πολύ με-
γάλη σημασία, διότι ὑπῆρξαν ἐποχές πού ἀμφισβητή-

1. Γέν. 1, 27.

θηκε τό ὅτι ἡ γυναίκα εἶναι ἄνθρωπος. Βλέπετε ὁμως ἐδῶ στήν Ἀγία Γραφή, ἥδη ἀπό τόν 15ο αἰῶνα π.Χ., καί αὐτό εἶναι πρὸς τιμήν της, νά καθορίζεται ὅτι καί ἡ γυναίκα εἶναι ἄνθρωπος.

Ἄν διαβάσετε ἱστορία τῶν πρό Χριστοῦ αἰώνων, γιά νά μή πῶ καί ἱστορία τῶν χρόνων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δεκαπέντε αἰῶνες μετά τή συγγραφή τούτου τοῦ βιβλίου, θά βλέπατε ποιά ἦταν ἡ θέση τῆς γυναίκας καί πῶς κρινόταν αὐτό τό ὄν πού λέγεται *γυναίκα*. Ἐπειδή ἀκριβῶς ἔγιναν αὐτές οἱ καταχρήσεις, ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τόν προορισμό του καί δέν εἶχε τόν γνώμονα τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτό ἔβλεπε τή γυναίκα ὡς ἀντικείμενο, καί ὄχι ὡς ἄνθρωπο.

Τό δυστύχημα εἶναι ὅτι σήμερα, ἐνῶ ὁ Χριστιανισμός ἦταν ἐκεῖνος πού ἀποκάλυψε ὅτι καί ὁ ἄνδρας εἶναι ἄνθρωπος καί ἡ γυναίκα εἶναι ἄνθρωπος, στό ὄνομα αὐτῆς τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων πετάξαμε τόν Χριστιανισμό, σάν νά ἔλεγε ὁ Χριστιανισμός τό ἀντίθετο!... Καί ὁμως βλέπει κανεῖς πῶς εἶναι αὐτά τοποθετημένα.

Θά λέγαμε ὅτι ἡ πρώτη ἀπόδειξη τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων εἶναι αὐτό· ὅτι καί οἱ δύο εἶναι ἄνθρωποι. Αὐτό ἔχει πάρα πολλά νά πεῖ. Μιά δεύτερη ἀπόδειξη (πού δέν θά ἀναλύσω αὐτήν τή στιγμή, ἀλλά λίγο πιό κάτω, ἄν μᾶς πάρει ὁ χρόνος) εἶναι ὅτι καί ὁ ἄνδρας καί ἡ γυναίκα εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ἄν τό θέλετε, μιά πού ἀναφέραμε τά δύο αὐτά σημεία, ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ ἰσότητα ἄνδρα καί γυναίκας, στό ὅτι καί ὁ ἄνδρας καί ἡ γυναίκα εἶναι ἄνθρωποι καί στό ὅτι καί οἱ δύο ἀποτελοῦν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Τώρα, ἐφόσον τά

φύλα είναι διαφορετικά, τότε διαφορετικός θά είναι και ο ρόλος και η θέση του άνδρα και της γυναίκας· είναι πάρα πολύ φυσικό.

Για παράδειγμα, ἄς υποθέσουμε ὅτι ἐγώ εἶμαι δάσκαλος κι ἐσεῖς μαθητές. Τό ὅτι ἐγώ ἔρχομαι καί καταλαμβάνω αὐτήν ἐδῶ τή θέση ἐπάνω στήν ἔδρα, ἐνῶ ἐσεῖς κάθεστε στά θρανία, αὐτή ἡ διαφοροποίηση δέν σημαίνει ὅτι ἐγώ εἶμαι κάτι παραπάνω ἀπό σᾶς καί ἐσεῖς εἴστε κάτι παρακάτω ἀπό μένα· ἀπλῶς αὐτή ἡ διαφοροποίηση ἀναφέρεται σέ ἕναν ρόλο, σέ μία στάση, σέ ἕνα θέμα, σέ μιὰ διακονία.

Βλέπετε ὅμως πόσο τά ἔχουμε μπερδεμένα, ὅταν δέν ἔχουμε τόν γνώμονα τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ; Φθάνουμε νά λέμε: Ἄ, ὁ ἄνδρας τί φοράει; παντελόνια· καί ἐγώ λοιπόν, ἡ γυναίκα, θά φορέσω παντελόνια!... Ὁ ἄνδρας κόβει τά μαλλιά του· καί ἐγώ, ἡ γυναίκα, θά κόψω τά μαλλιά μου!...

Βρέ, ταλαίπωρη γυναίκα... ἔχεις λόγους νά διακρίνεσαι ἀπό τόν ἄνδρα. Ἐχεις λόγους, καί εἶναι αὐτοί πού σέ κάνουν γυναίκα. Ὅπως καί ὁ ἄνδρας, ἔχει λόγους νά διακρίνεται ἀπό τή γυναίκα, καί εἶναι αὐτοί πού τόν κάνουν ἄνδρα.

Βλέπετε λοιπόν πόσο τά ἔχουμε μπερδεμένα; Καί βλέπετε ποῦ θέλουμε νά ἐπιβάλουμε τίς ἰσότητες; σέ πράγματα πού εἶναι κυριολεκτικά βλακώδη. Πιστέψτε με, βλακώδη! Ἀλλά καί ἐπιζήμια! Ἄν ἦταν ἀπλῶς βλακώδη, δέν θά εἶχε καί πάρα πολλή σημασία, ἀπλῶς θά ἦταν βλακώδη· τώρα ὅμως εἶναι καί ἐπιζήμια, κι αὐτό εἶναι τό φοβερό.

Διότι, ὅταν ἡ γυναίκα χάσει τόν ρόλο της, ἐνῶ εἶ-

ναι φτιαγμένη για να είναι αυτό που είναι, όταν χάσει τη θέση της, χάσει τον ρόλο της, τότε γι' αυτήν τί επιπτώσεις θα υπάρχουν; Μιά γυναίκα που θα παίζει τον ρόλο του άνδρα, τί επιπτώσεις μπορεί να έχει στην ψυχολογία της, στην ψυχή της; Τί επιπτώσεις...!

Βέβαια, και ο άνδρας ζημιώνεται απ' όλη αυτήν την ιστορία, αλλά πιο πολύ όμως ζημιώνεται η γυναίκα. Ο άνδρας ζημιώνεται σέ τοῦτο· ὅτι ἔχει δίπλα του μία γυναίκα που ανδροφέρει. Για να μην πω βέβαια ὅτι στην εποχή μας έχουμε και άνδρες που γυναικοφέρουν! Καί ἂν ὑποτεθεῖ ὅτι ὑπάρχει μία απόσταση δύο μέτρων ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα –σηματικό αυτό που λέω– αυτή καταργείται. Λέει ἡ γυναίκα: *θά κάνω ἓνα βῆμα πρὸς τὸν ἄνδρα, ἓνα μέτρο, νά γίνω λίγο ἄνδρας*. Τό ἴδιο λέει καί ὁ ἄνδρας: *θά κάνω καί ἐγὼ ἓνα μέτρο πρὸς τή γυναίκα, γιὰ νά εἶμαι λίγο γυναίκα...* Ὅποτε ταυτοχρόνως οἱ δυὸ τους συναντιοῦνται, ταυτίζονται, καί δέν ὑπάρχει διαφορά.

Γι' αυτό, καί στό ντύσιμο, καί στην συμπεριφορά ακόμα, βλέπετε γυναῖκες νά ανδροφέρουν καί ἄνδρες νά γυναικοφέρουν... Καί αυτό τό λένε *ισότητα τῶν φύλων*! Αυτό ὅμως δέν εἶναι *ισότητα τῶν φύλων*· αυτό εἶναι *μιά καρικατούρα*.² Ἀκοῦστε τί εἶπα· αυτό εἶναι *μιά καρικατούρα*! εἶναι κάτι ἀδιανόητο, κάτι φοβερό, τό ὁποῖο, σᾶς ξαναλέω, ἔχει επιπτώσεις στή ζωή καί τοῦ ἄνδρα καί τῆς γυναίκας.

2. *Καρικατούρα* (ἀπό τό ἰταλικό *caricatura*) εἶναι: α) ἡ ἀνεπιτυχής ἀπομίμηση ἑνός προτύπου, β) τό ἀποτυχημένο σχέδιο, γ) ἓνα σκίτσο πού ἀναπαριστᾷ πρόσωπα ἢ πράγματα μέ κωμική παραμόρφωση, ὥστε νά προκαλεῖται γέλιο, καί δ) ἡ γελοιογραφία.

Ξαναγυρίζω. Ὁ Θεός λοιπόν ἔκανε τόν ἄνθρωπο ἄρσεν καί θῆλυ. Κοιτάξτε τί λέει: «ἐποίησεν ὁ Θεός τὸν ἄνθρωπον», βάζει ἐνικό ἀριθμό, τόν ἄνθρωπο, καί μετά: «ἄρσεν καί θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς», βάζει ἕναν πληθυντικό, αὐτούς.

Ξέρετε τί θέλει νά πεῖ αὐτό; Θέλει νά πεῖ ὅτι ὅταν ὁ Θεός δημιούργησε τόν ἄνθρωπο, ξεχωριστά ἔκανε τό ἄρσεν καί ξεχωριστά τό θῆλυ. Προσέξτε νά δεῖτε πῶς εἶναι διατυπωμένο. Ἄν ὅμως τό παίρναμε χωρίς τήν ἀντωνυμία αὐτούς, τότε θά πιστεύαμε ὅτι ὁ ἕνας ἄνθρωπος θά ἦταν ἄρσεν καί θῆλυ· αὐτό δηλαδή πού λέμε ἀρσενικοθήλυκος, καί ἄρσεν καί θῆλυ. Μ' αὐτόν ὅμως τόν πληθυντικό, «αὐτούς», φανερώνει πῶς ἄλλος εἶναι ὁ ἄνδρας καί ἄλλη εἶναι ἡ γυναίκα.

Θά μοῦ πεῖτε: Μά θά ὑπῆρχε περίπτωση τό ἴδιο πρόσωπο νά ἦταν ἄρσεν καί θῆλυ;...

Ναί. Τό συναντᾶμε αὐτό στά φυτά, τά λεγόμενα μονόκλινα φυτά, πού θά τά ξέρετε ἀπό τή Φυτολογία. Ὅχι δίκλινα ἀλλά μονόκλινα φυτά. Στό λουλούδι μέσα, στό ἕνα μόνο λουλούδι, ὑπάρχουν καί τά ἀρσενικά καί τά θηλυκά χαρακτηριστικά. Σᾶς τό θυμίζω ἀπό τήν Φυτολογία, εἶναι πάρα πολύ ἀπλό. Ὅταν ἔχουμε τόν ὑπερο καί τήν ὠοθήκη, ἔχουμε, θά λέγαμε, τό θηλυκό μέρος τοῦ φυτοῦ. Ὅταν ἔχουμε τούς στήμονες καί τήν γύρη, ἔχουμε τό ἀρσενικό μέρος τοῦ φυτοῦ. Τό ἴδιο λοιπόν φυτό φέρει καί τά δύο γένη.³

3. Μόνοικο (ἕνας οἶκος) λέγεται τό φυτό πού στό ἴδιο ἄτομο ὑπάρχουν ἀρσενικά καί θηλυκά ἄνθη (π.χ. σημίδα). Ἄν τά ἄνθη εἶναι ἐρμαφρόδιτα, λέγεται ἐπίσης καί μονοκλινές (μία κλίνη, ἕνα κρεβάτι), δηλαδή μόνοικο μονοκλινές. Ἄν ὅμως τά ἀρσενικά καί τά θηλυκά ἄνθη βρίσκονται σέ διαφορετικά μέρη (πάντοτε

Ἀλλά, ἐνῶ στό φυτό ὑπάρχουν καί τά δύο, στόν ἄνθρωπο δέν ὑπάρχει αὐτό. Γιατί ἄραγε δέν ὑπάρχει;

Ἐδῶ θά δεῖτε κάτι πάρα πολύ σπουδαῖο.

Ὁ Θεός ἔκανε τά δύο φύλα χωριστά, γιά νά θεσμοθετήσει τόν γάμο, ἐν ᾧ βεβαίως τῆς πτώσεως, ὅπως θά δοῦμε λίγο πιό κάτω, ἀλλά καί διότι ἤθελε μέ τόν τρόπο αὐτόν νά δημιουργήσει μιὰ κοινωνία ἀγάπης ἀνάμεσα σέ δυό ἀνθρώπους. Διότι, ἂν ὑπῆρχε μιὰ αὐτοτέλεια στόν κάθε ἄνθρωπο νά γεννᾶ, τότε ὁ κάθε ἄνθρωπος θά ἦταν μόνος του. Ἀλλά, ὅταν δημιουργεῖται ἡ ἀνάγκη νά ὑπάρξουν δυό ἄνθρωποι γιά νά ἔρθει ἕνας τρίτος ἄνθρωπος στόν κόσμο, αὐτό γεννάει τό αἶσθημα τῆς κοινωνίας, τῆς ἀγάπης!⁴

Ξέρετε πόσο μεγάλο εἶναι αὐτό; Θά σᾶς πῶ πόσο μεγάλο εἶναι. Αὐτό βεβαίως δέν εἶναι τό μοναδικό μέσα στή δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά ὥστόσο εἶναι πάρα πολύ χτυπητό.

Ὁ ἄνθρωπος, ἀπό τήν κοινωνία του μέσα στόν γάμο, ἔπρεπε νά ἔχει μιὰ ἀγωγή, γιά νά ἀνεβεῖ σέ μιὰ ἄλλη κοινωνία, στήν κοινωνία του μέ τόν Θεό. Γι' αὐτόν τόν λόγο στήν Παλαιά Διαθήκη – ὅχι λιγότερο καί στήν Καινή Διαθήκη – ἀναφέρεται ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὁ νυμφίος, ὁ γαμπρός, ἐνῶ ὁ λαός Του, ὁ Ἰσραήλ, εἶναι ἡ νύμφη, καθ' ἡμᾶς ἡ Ἐκκλησία. Δηλαδή ἡ Ἐκκλησία

ὅμως στό ἴδιο φυτό), λέγεται καί *δικλινές* (δύο κλίνες), δηλαδή *μόνοικο δικλινές*. *Δίοικο* (δύο οἴκοι) λέγεται τό φυτό πού ἔχει διαφορετικά ἄτομα γιά κάθε φύλο· ἄλλα εἶναι ἀρσενικά καί ἄλλα θηλυκά· π.χ. ἀκτινίδιο, φυστικιά κ.λπ. Τέτοια φυτά σπανίζουν.

4. Βλ. Ἀρχιμ. Ἀθανάσιος Μυτιληναῖος, *Τό μυστήριον τοῦ Γάμου*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2011, κεντρική διάθεση Ὁρθόδοξος Κυψέλη.

εἶναι ἡ νύμφη, ὁ Χριστός εἶναι ὁ νυμφίος.⁵

Θυμηθεῖτε τὴν παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων· «*Ἰδού ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ*»⁶, ἐτοιμασεῖτε νὰ τὸν προὔπαντήσετε. Γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία μας τίς πρῶτες ἡμέρες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ψάλλει τό «*Ἰδού, ὁ νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός...*». Ποῖός νυμφίος; Ὁ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας, γιατί αὐτὴ ἡ σχέση εἶναι σχέση ἀγάπης, σχέση κοινωνίας.

5. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς περιγράφουν τὴν σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τὸν Ἰσραὴλ μέ σκηνές παρμένες ἀπὸ τὴ συζυγικὴ ζωὴ· ὁ Θεός εἶναι ὁ νυμφίος καὶ ὁ λαός ἡ νύμφη. Ὁ Ὡσηε περιγράφει τὸν Θεό ὡς τὸν νυμφίο τοῦ λαοῦ Του, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἡσαΐας ἀναφέρει χαρακτηριστικά: «*καὶ ἔσται ὃν τρόπον εὐφρανθήσεται νυμφίος ἐπὶ νύμφῃ, οὕτως εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ σοί*» (62, 5). Ὅμως ἡ ἀγαπητικὴ αὐτὴ σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τὴν ἀνθρωπότητα περιγράφεται ἀριστοτεχνικότερα στό Ἄσμα Ἀσμάτων, τό ὁποῖο ἐκφράζει τὴν σχέση ἑνός νέου καὶ μίας νέας. Στὴν Καινὴ Διαθήκη τό θέμα αὐτό ἀναπτύσσεται περισσότερο· νυμφίος εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος, καὶ νύμφη Του ἡ Ἐκκλησία. Πρῶτος ὁ Πρόδρομος ἀποκαλεῖ τὸν Ἰησοῦ νυμφίο καὶ τὸν ἑαυτό του φίλο τοῦ νυμφίου (Ἰωάν. 3, 29: «*ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται*»). Στίς παραβολές Του ὁ Ἰησοῦς φανερῶνει ὅτι δι' Αὐτοῦ ὁ Θεός γίνεται ὁ ἀναμενόμενος νυμφίος. Στὴν Πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ ὁ ἀπόστολος Παῦλος γιὰ πρώτη φορὰ χαρακτηρίζει τὴν Ἐκκλησίαν ὡς νύμφη τοῦ Χριστοῦ, πού ἀποτελεῖ μέ τὸν Χριστό μία σάρκα! Στὴν δὲ Ἀποκάλυψη ὁ ἱερός συγγραφέας περιγράφει συμβολικὰ τὴν Ἐκκλησίαν σάν μιὰ πόλη πού κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στολισμένη σάν νύμφη πού πρόκειται νὰ πάει στὸν νυμφίο της. Στό τέλος τοῦ βιβλίου ὑπάρχει ἔντονος ὁ συμβολισμός τοῦ οὐράνιου νυμφίου, τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τῆς νύμφης Του, τῆς Ἐκκλησίας, ὁ γάμος τῶν ὁποίων θά εἶναι ἀτελεύτητος, παντοτινός.

6. *Ματθ. 25, 6.*

Γι' αὐτόν τόν λόγο καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέει ὅτι τό Μυστήριον τοῦ Γάμου ἀναφέρεται στό μυστήριον ἐνώσεως Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας, τό ὁποῖο ὀνομάζει *μέγα μυστήριον*· «τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶ, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν»⁷. Τύπος δέ αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου ἐνώσεως Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἔνωση ἀνδρός καὶ γυναικὸς στὸν ἀνθρώπινο γάμο. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἔνωση, πού εἶναι μία κοινωνία ἀγάπης, ἔχει σκοπὸ της νὰ μὴ μείνει ἐκεῖ, ἀλλὰ νὰ δημιουργήσῃ μία ἀναγωγὴ στὴν ἀγάπην μέ τόν Θεό. Διότι ἡ κάθε ψυχὴ εἶναι μία *νύμφη*, ἡ *νύμφη-ψυχὴ*, πού πρέπει νὰ συνδεθεῖ μέ τόν *νυμφίον* της Χριστό.

Καί, προσέξτε, ἡ λέξις *ψυχὴ* στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα ἐκφέρεται σέ γένος θηλυκό, καί γιὰ τόν ἄνδρα καί γιὰ τὴ γυναῖκα. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ἡ ψυχὴ μου καί ἡ ψυχὴ σου, ἀδιάφορο ἂν ἐγὼ εἶμαι ἄνδρας καί ἐσύ γυναῖκα, δέν διακρίνεται σέ φύλο. Μόνο τό σῶμα διακρίνεται σέ φύλο· ἡ ψυχὴ δέν ἔχει φύλο· θά τό δοῦμε παρακάτω, ὅταν θά μιλήσουμε γιὰ τὴν ψυχὴ καί τό σῶμα. Καί ἐκφέρεται μέ θηλυκό γένος, ὡς *νύμφη*, γιὰ νὰ δείξει τὴν ἔνωσή της μέ τόν *νυμφίον* Χριστό.

Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι πάρα πολὺ σπουδαῖο, παιδιά, καί θά ἔπρεπε νὰ τό καταλάβουμε, πραγματικά νὰ τό καταλάβουμε, καί νὰ τό νιώσουμε καί νὰ τό ζήσουμε, νὰ μάθουμε, ἴσως ἀπὸ νεαρὴ ἡλικία πού ἐσεῖς εἴσαστε, ὅτι ὁ γάμος δέν ἀποτελεῖ ἓναν βασικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ εἶναι ἓνα μέσο γιὰ κάποιον μεγαλύτερο σκοπὸ, παραπέρα σκοπὸ.

7. Ἐφεσ. 5, 32.

Πάρα πολλοί άνθρωποι, μορφωμένοι και άμόρφωτοι, θεωρούν ότι ο γάμος αποτελεί ένα όροθέσιο και έναν σκοπό στη ζωή τους· νομίζουν ότι θα έχουν μία πληρότητα στη ζωή τους και θα εκπληρώσουν ό,τι είχαν να κάνουν στη ζωή τους, αν παντρευτούν, και αν ακόμη πετύχουν και στόν επαγγελματικό τους τομέα. Άν αυτά τά δύο τά πετύχουν, τότε νομίζουν πώς πέτυχαν τό πᾶν. Λένε: *Τώρα... «νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα...»!*⁸ *Τώρα ἄς πεθάνω πιά, γιατί εἶμαι πολύ εὐχαριστημένος ἀπὸ τῆ ζωῆ μου. Ἐκανα οἰκογένεια, ἔκανα παιδιά, τά μεγάλωσα, εἶχα ἐπαγγελματικές ἐπιτυχίες... τί ἄλλο θέλω στὴ ζωῆ μου;...*

Βρέ, ταλαίπωροι άνθρωποι... ἄ, ταλαίπωροι άνθρωποι... αὐτά ἀποτελοῦν τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς;... αὐτά τὸν ἀποτελοῦν;... Μά αὐτά εἶναι στοιχεῖα πρόσκαιρα, τοῦ παρόντος αἰῶνος,⁹ καὶ ὅπως σᾶς ἐξήγησα ἀναγωγικά. Ὁ Θεός δέν ἔκανε αὐτά τά πράγματα γιὰ νά ξεχάσουμε Ἐκεῖνον, ἀλλά τά ἔκανε γιὰ νά σταθοῦν κλίμακα, σκαλοπάτια, γιὰ νά ἀνεβοῦμε σ' Ἐκεῖνον. Δηλαδή, ἔχοντας βοηθὸ τὸν ἄλλο ἄνθρωπο διὰ τοῦ γάμου, νά ἀνεβοῦμε σέ μιὰ ἄλλη σχέση τώρα, στὴ σχέση μας μέ τὸν Θεό!

Ἕνα πολύ ὠραῖο ποίημα τοῦ Βερίτη λέει: «*Μαζί θά περπατήσουμε χέρι μέ χέρι, στό δρόμο τοῦτο πού στὴ θέωση θά μᾶς φέρει*».¹⁰ Αὐτό εἶναι!... Πιασμένοι

8. Λουκᾶ 2, 29.

9. Βλ. ἄγ. Ἰωάννης Δαμασκηνός, ΕΠΕ 19, 1, 138: «*Παρὼν αἰὼν λέγεται ἡ ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων ζωὴ... ὅλος ὁ παρὼν βίος*».

10. Ἄπαντα Ποιήματα, *Μαζί θά περπατήσουμε*, ἐκδ. Δαμασκός, Ἀθῆναι 1982, σ. 131. Αὐτό τό ποίημα –πού ἦταν καὶ τό τελευταῖο του– ἀναφέρεται στήν ἐνότητα πού πρέπει νά ἔχουν οἱ ἀγωνιστές

χέρι-χέρι, είτε σόν γάμο είτε σέ μιά κοινωνία ανθρώπων, αυτό θά μᾶς φέρει στή θέωση! Νά φτάσουμε νά ἔχουμε κοινωνία μέ τόν Θεό· γιατί αυτό θά μείνει, ἐνῶ ὅλα τά ἄλλα θά παρέλθουν, δέν θά μείνουν.

Ὅπως θά ξέρετε, μέ τόν θάνατο ὁ γάμος διαλύεται. Αυτό τό πράγμα εἶναι γνωστό. Αυτό σημαίνει ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἓνα σχῆμα.¹¹ Ὅπως ἀκριβῶς ἔχουμε καί τίς νιφάδες τοῦ χιονιοῦ, πού ἔχουν διάφορα γεωμετρικά σχήματα, καί πέφτουν ἐπάνω στή γῆ καί δημιουργοῦν τίς μάξες τοῦ χιονιοῦ. Ἀποτελοῦνται ἀπό κρυστάλλους πάγου· τό ξέρετε ἀπό τή Φυσική. Ὅταν ὁμως βγεῖ ὁ ἥλιος, λιώνουν καί χάνονται. Ἔτσι, παιδιά, εἶναι κι αὐτά πού λέμε τώρα.

Αὐτό τό θέμα, ἄρσεν-θῆλυ, εἶναι ἓνα σχῆμα τοῦ παρόντος αἰῶνος. Δηλαδή ὁ Θεός γνώριζε ὅτι αὐτό τό πλάσμα πού θά ἔκανε σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα Του θά ἔπεφτε, θά ἀμάρτανε, θά ἀστοχοῦσε καί θά ξέφευγε ἀπό τόν προορισμό του, καί συνεπῶς θά πέθαινε, θά εἰσαγόταν ὁ θάνατος. Ἐπειδή ὁμως τό σύμπαν ἔγινε γιά τόν ἄνθρωπο, καταλαβαίνετε ὅτι ὁλόκληρη ἡ δημιουργία θά ματαιωνόταν.

Ἀλλά ὁ Θεός δέν θέλει νά ματαιωθεῖ ἐκεῖνο πού δημιουργεῖ· δέν θέλει ὁμως καί νά ἀλλάξει τό ἀρχικό Του σχέδιο. (Πῶ-πῶ, σέ ποιόν βαθμό φτάνει ὁ σεβασμός τοῦ Θεοῦ στήν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου!... Καταπληκτικό! Εἶναι κάτι πού δέν μπορούμε νά τό συλλάβουμε.) Δέν περιορίζει τήν ἐλευθερία ὁ Θεός, ἄν καί

τοῦ δρόμου πρὸς τή θέωση. Στά ἔργα τοῦ Γ. Βερίτη ἀναγνωρίζεται πάντα τό χριστιανικό ἀγωνιστικό πνεῦμα.

11. Βλ. Α΄ Κορ. 7, 39. Ματθ. 22, 30-32.

γνωρίζει ότι ο Ἀδάμ θά πέσει· ἀλλά τί κάνει; οἰκονομεῖ ἓνα ἄλλο σχέδιο· οἰκονομεῖ τό σχῆμα ἄρσεν-θῆλυ.

Καί φυσικά, μέ τό σχῆμα ἄρσεν-θῆλυ, ἀρχίζει μιὰ δλόκληρη περιπέτεια· εἶναι ἡ περιπέτεια τῆς Ἱστορίας, ὅ,τι λέμε Ἱστορία. Τί εἶναι Ἱστορία; πόλεμοι, ἀνακατωσοῦρες, ἀνακατατάξεις τῶν λαῶν, ὅλα αὐτά... Ὅλη ἡ περιπέτεια τῆς Ἱστορίας ἀρχίζει ἀπό τό στοιχεῖο τῆς ἐλευθερίας. Δέν τό ἀφαιρεῖ ὁ Θεός αὐτό τό στοιχεῖο· τό ἀφήνει. Εἶναι καταπληκτικό.

Ἀλλά τό σχῆμα γάμος, ἄρσεν-θῆλυ, δέν μπορεῖ νά μείνει γιά πάντα· θά περάσει. Γι' αὐτό, παιδιά, ὅταν θά ἀναστηθοῦν οἱ νεκροί καί θά κρίνει ὁ Θεός τόν κόσμο, τούς ἀνθρώπους, δέν θά ὑπάρχει πιά ὁ γάμος. Τό σχῆμα αὐτό, ἄρσεν-θῆλυ –μέ τή χρήση του ἐννοεῖται– δέν θά ὑπάρχει. Γι' αὐτό σαφῶς ὁ Κύριος εἶπε ὅτι στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ οὔτε παντρεύονται οὔτε νυμφεύονται, ἀλλά εἶναι ὅπως οἱ ἄγγελοι.¹² Ὅταν ὁμως λέει ὅπως οἱ ἄγγελοι, δέν ἐννοεῖ βέβαια ὅτι δέν θά ἔχουμε ἀνθρώπινο σῶμα –ὅπως οἱ ἄγγελοι, πού δέν ἔχουν τέτοιο σῶμα· θά ἔχουμε σῶμα, γιατί αὐτό θά ἀναστηθεῖ– ἀλλά θά ζοῦμε ὅπως οἱ ἄγγελοι. Κι ἐνῶ οἱ ἄγγελοι δέν ἔχουν φύλο, γιατί δέν ἔχουν σῶμα ὅπως τό δικό μας, ἔτσι κι ἐμεῖς θά ζοῦμε σάν νά μήν ὑπάρχει φύλο, δηλαδή τό σχῆμα ἄρσεν-θῆλυ, τό σχῆμα γάμος. Στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ λοιπόν δέν θά ὑπάρχουν αὐτά.

Εἶναι φανερό λοιπόν ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἓνα σχῆμα, ἀφοῦ, μετά τήν περιπέτεια αὐτή, ξαναγυρίζουμε σέ ἐκεῖνο πού ἀρχικά ὁ Θεός θά ἔκανε, ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν ἔπεφτε, δηλαδή στό νά μήν ὑπῆρχε ὁ γάμος.

12. Βλ. *Ματθ.* 22, 30. *Μάρκ.* 12, 25. *Λουκᾶ* 20, 35-36.

Ίσως μέ ρωτήσετε: *Καί τότε πῶς θά πολλαπλασιάζονταν οἱ ἄνθρωποι;*

Ἡ ἐρώτηση αὕτη βεβαίως γίνεται πάντοτε ὑπό τό πρίσμα τῆς πτώσεως. Ὅπως ὁ Θεός, παιδιά, ἔκανε τόν πρῶτο ἄνθρωπο, ὅπως ἔκανε καί τόν δεύτερο ἄνθρωπο, θά μπορούσε νά κάνει καί ὅλους τούς ἀνθρώπους. Ὅπως ἔγιναν καί οἱ ἄγγελοι. Οἱ ἄγγελοι δέν γεννήθηκαν ὁ ἓνας ἀπό τόν ἄλλο, ἀλλά δημιουργήθηκαν ἅμεσα ἀπό τόν Θεό. Ὑπάρχει κάτι γιά τόν Θεό πού νά εἶναι δύσκολο ἢ ἀδύνατο; Ὁχι. Ἄρα, ἐάν οἱ ἄνθρωποι δέν ἔπεφταν, ὁ γάμος δέν θά ὑπῆρχε.¹³

Νά γιατί λοιπόν δέν πρέπει νά στηριζόμαστε στό σχῆμα αὐτό καί νά λέμε ὅτι στή ζωή μας τό πᾶν εἶναι ὁ γάμος, ἀφοῦ εἶναι σχῆμα τοῦ παρόντος αἰῶνος. Εἶναι λάθος αὐτό, ὅταν τό κάνουμε.

Ἀλλά καί κάτι ἀκόμη· κάτι πού εἶναι πολύ μεγάλο, καί τό ὅποιο, ἂν τό καταλάβουμε, τότε θά βλέπουμε τόν ἄλλο ἄνθρωπο, ἀλλά καί τόν ἑαυτό μας τόν ἴδιο, πολύ διαφορετικά. Τό τεράστιο αὐτό θέμα, τό κεντρικό, τό θεμελιῶδες, τό βασικό θέμα... εἶναι ὅτι ὁ Θεός ἔκανε τόν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα δική Του!

13. Βλ. Ἁγ. Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ὁμιλία ΙΕ', *Εἰς τὴν Γένεσιν*, PG 53, 123: «Μετὰ γὰρ τὴν παράβασιν τὰ τῆς συνουσίας γέγονεν· ἐπεὶ μέχρις ἐκείνου καθάπερ ἄγγελοι οὕτω διητῶντο ἐν τῷ παραδείσῳ, οὐχ ὑπὸ ἐπιθυμίας φλεγόμενοι, οὐχ ὑπὸ ἐτέρων παθῶν πολιορκούμενοι, οὐ ταῖς ἀνάγκαις τῆς φύσεως ὑποκείμενοι, ἀλλὰ δι' ὅλου ἀφθαρτοὶ κτισθέντες καὶ ἀθάνατοι, ὅπου γε οὐδὲ τῆς τῶν ἱματίων περιβολῆς ἐδέοντο». Μ. Ἀθανάσιος, *Ἑξηγήσεις εἰς Ψαλμούς*, 50,7, PG 27, 240CD: «Ἡ δὲ παράβασις τῆς ἐντολῆς τὸν γάμον εἰσήγαγε διὰ τὸ ἀνομῆσαι τὸν Ἀδάμ, τουτέστιν ἀθετῆσαι τὸν ἐκ Θεοῦ δοθέντα αὐτῷ νόμον».

«Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν.»¹⁴

Τό ἄρσεν καὶ θῆλυ δέν ἔχει καὶ πάρα πολλή ἀξία καὶ σημασία· ἀξία καὶ σημασία ἔχει αὐτό τό κατ' εἰκόνα Θεοῦ!

Τί σημαίνει κατ' εἰκόνα; Ὡ μᾶλλον, πρὶν προχωρήσουμε νά δοῦμε τί σημαίνει κατ' εἰκόνα, ἅς δοῦμε πῶς τό ἐκφράζει ἐδῶ ἡ Ἁγία Γραφή, γιατί κάτι λέει, πού ὅμως παρακάτω τό παραλείπει.

Ὅταν ὁ Θεός κατὰ κάποιον τρόπο ἀποφασίζει νά κάνει τὸν ἄνθρωπο, λέει: «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν»· ἅς δημιουργήσουμε ἄνθρωπο, σύμφωνα μέ τή δική μας εἰκόνα καὶ μέ τή δική μας ὁμοίωση. Αὐτό ἀναφέρεται στή σκέψη τοῦ Θεοῦ. Τή λέξη σκέψη τή βάζουμε ἐντός εἰσαγωγικῶν, γιατί σᾶς εἶπα ὅτι ὁ Θεός δέν ἔχει σκέψη· εἶναι ἐντελῶς ἀνθρωποπαθής ἐκφραση.

Παρακάτω βρίσκουμε τήν ἐκτέλεση τῆς σκέψεως τοῦ Θεοῦ· «καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν».

Ἄ, ἐδῶ ἀναφέρεται μόνο τό κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Τό καθ' ὁμοίωσιν δέν ἀναφέρεται. Γιατί ὅμως; Μήπως μετανόησε ἐν τῷ μεταξύ ὁ Θεός, καί, ἀντί νά δημιουργήσει σύμφωνα μ' αὐτά τά δύο στοιχεῖα, ἔβαλε μόνο τό ἕνα καὶ ἀφαίρεσε τό ἄλλο;

Ὅχι, παιδιά.

Ἄς τό δοῦμε λοιπόν αὐτό, πού εἶναι τόσο σπουδαῖο καὶ τόσο μεγάλο θέμα, τί εἶναι τό καθ' ὁμοίωσιν, πού φαίνεται ὅτι παραλείπεται.

14. Γέν. 1, 27.

Δέν παραλείπεται· ἀπλῶς δέν ἀναφέρεται. Καί δέν ἀναφέρεται διότι ἀποτελεῖ μιᾶ δυνατότητα στόν ἄνθρωπο, ὥστε νά δουλέψει ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος πάνω σ' αὐτό. Ἐνῶ τό κατ' εἰκόνα εἶναι δεδομένο, χωρίς νά χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος νά δουλέψει πάνω σ' αὐτό.

Γιά νά τό καταλάβετε: Ὁ πατέρας σας σᾶς χαρίζει ἕνα χωράφι. Τό χωράφι αὐτό ἔχει τήν δυνατότητα νά καρποφορήσει, ἐάν ὅμως ἐσεῖς τό καλλιεργήσετε καί τό σπείρετε. Τό ὅτι σᾶς χαρίζεται τό χωράφι εἶναι κάτι πού ἀνήκει στόν πατέρα σας, εἶναι θέμα τοῦ πατέρα σας· δέν δουλέψατε ἐσεῖς γιά νά τό ἀποκτήσετε· τό νά καλλιεργηθεῖ ὅμως τό χωράφι καί νά ἀποδώσει καρπό εἶναι θέμα δικό σας. Τό ἴδιο ἀκριβῶς κάνει καί ὁ Θεός σέ κάθε περίπτωση.

Ξέρετε πόσα παραδείγματα, καί ἀπό τήν Παλαιά καί ἀπό τήν Καινή Διαθήκη, μπορῶ νά σᾶς ἀναφέρω πάνω σ' αὐτό; Πλῆθος παραδείγματα! Μόνο ἕνα θά σᾶς πῶ λίγο πιό κάτω, ἀπό τήν Καινή Διαθήκη, πού εἶναι θεμελιῶδες. Γενικά, σέ ὅ,τι ὁ Θεός προσφέρει, πάντοτε ἀφήνει ἕνα περιθώριο γιά νά προσφέρει καί ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος. Ἀκούσατε αὐτό τό σπουδαῖο παιδαγωγικό στοιχεῖο;

Σήμερα οἱ γονεῖς θέλουν νά προσφέρουν τά πάντα στά παιδιά τους, ἀλλά τά παιδιά νά μήν προσφέρουν τίποτα! Πῶ-πῶ, ὅταν βλέπω καμμιᾶ φορά τόν μπαμπά –προπαντός τόν μπαμπά!– ὅταν τόν βλέπω νά πηγαίνει τό παιδί του στό σχολεῖο, καί νά κρατάει τήν τσάντα τοῦ παιδιοῦ ὁ μπαμπάς...!

Βρέ, πατέρα... βρέ, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, δῶσε τήν τσάντα στό παιδί σου νά τήν κρατήσῃ καί νά τή χαρεῖ.

Δέν τοῦ εἶναι ἀρκετό τό ὅτι τοῦ ἀγόρασες τήν τσάντα; Τώρα τό νά κρατήσῃ τήν τσάντα εἶναι δικό του θέμα· τήν κρατᾷς ἐσύ;...

Κοιτάξτε χαρακτηριστικό στοιχεῖο. *Λεπτομέρεια*, θά μοῦ πεῖτε, *παρονυχίδα*· ἐνδεικτικό ὅμως!

ἮΕ, λοιπόν, ὁ Θεός ποτέ, μά ποτέ δέν προσφέρει τίποτα, χωρίς νά ζητήσῃ καί ἀπό τόν ἄνθρωπο κάτι. Ὅταν δίνει ὅλα τά φροῦτα τοῦ παραδείσου καί τούς καρπούς στούς πρωτοπλάστους, τί τούς λέει; ἀπ' αὐτό τό δένδρο δέν θά δοκιμάσετε.¹⁵ Ἀλλά, σᾶς εἶπα, εἶναι πολλά τά παραδείγματα· ἓνα ὅμως θά σᾶς πῶ, ἀπό τήν Καινή Διαθήκη, πού εἶναι θεμελιῶδες, κεντρικό.

Λέει ὁ Κύριος: Θά σοῦ δώσω τό σῶμα μου καί τό αἷμα μου νά κοινωνήσῃς. Ἄκουσε: τό σῶμα μου καί τό αἷμα μου!... Εἶναι μικρό αὐτό; Τρομακτικά μεγάλο! ἀπέραντα μεγάλο! ἀσύλληπτα μεγάλο!... Ὅμως θέλω ἀπό σένα κάτι· νά ζυμώσεις πρόσφορο, καί νά πατήσῃς σταφύλια στόν ληνό, στό πατητήρι, γιά νά μοῦ φέρῃς κρασί. Εἶναι δύσκολο, μπροστά σ' ἐκεῖνο πού σοῦ δίνω ἐγώ; Πολύ εὐκολότερο εἶναι καί πολύ μικρότερο. ἮΕ, λοιπόν, δέν θά σοῦ δώσω τό σῶμα μου καί τό αἷμα μου, ἐάν δέν μοῦ φέρῃς κρασί καί ψωμί, πού θά κοπιᾷσῃς γιά νά τά φτιάξεις... Θά κοπιᾷσῃς!

Εἶδατε παραδειγμα;

Λοιπόν: Ἐγώ θά σοῦ δώσω τό κατ' εἰκόνα, θές δέ θές, καί ἐσύ θά δουλέψῃς γιά τό καθ' ὁμοίωσιν. Τό κατ' εἰκόνα εἶναι τό χωράφι πού σοῦ χαρίζω· εἶναι αὐτό πού θά κουβαλᾷς μέ τή γέννησή σου, εἶναι ἡ προῖκα σου... Ὅταν γεννιέται ἓνας ἄνθρωπος, εἶναι

15. Γέν. 2, 17.

κατ' εἰκόνα Θεοῦ, θέλει δέν θέλει.

Τό καθ' ὁμοίωσιν ὅμως εἶναι δικό του θέμα· δίνει τή δυνατότητα στόν ἄνθρωπο νά δουλέψει ὁ ἴδιος πά-νω στό χωράφι τοῦ κατ' εἰκόνα, γιά νά ὁμοιάσει τοῦ πρωτοτύπου του, δηλαδή τοῦ Θεοῦ. Αὐτό θά πεῖ καθ' ὁμοίωσιν· νά ὁμοιάσουμε τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης λέει: «Τὸ μὲν γὰρ Κατ' εἰκόνα φύσει δέδοται ἡμῖν, τὸ δὲ Καθ' ὁμοίωσιν ἐκ προαιρέσεως καὶ οἴκοθεν κατωρθοῦμεν ὕστερον»¹⁶. Διότι τό κατ' εἰκόνα δόθηκε σ' ἐμᾶς ἐκ φύσεως, ἀπό φυσικοῦ, ἐνῶ τό καθ' ὁμοίωσιν τό κατορθώνουμε κα-τοπινά μέ τή δική μας προαίρεση, δηλαδή μέ τήν ἐλευ-θερία μας· εἶναι αὐτό πού ζητάει ὁ Θεός ἀπό μᾶς.

Εἶναι λοιπόν πάρα πολύ σπουδαῖο αὐτό τό θέμα, παιδιά, μά πάρα πολύ σπουδαῖο!

Στήν Καινή Διαθήκη αὐτό τό συναντοῦμε ὡς ἐξῆς.

Ὁ Κύριος, στήν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία Του, λέει: «Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν»¹⁷. Κοιτάξτε: «Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι»· ζητάει ἀπό μᾶς νά γίνουμε τέλειοι, ὅπως ὁ Πατέρας μας στόν οὐρανό εἶναι τέλειος. Τί ση-μαίνει αὐτό; Σημαίνει ὅτι πρέπει νά μοιάσουμε τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατέρα μας.

Ἄρα λοιπόν τό καθ' ὁμοίωσιν εἶναι κάτι πού τό ζητάει ὁ Θεός πραγματικά ἀπό ἐμᾶς, εἶναι ἔργο δικό μας, ὀφείλουμε ἐμεῖς νά δουλέψουμε πραγματικά ἐπά-νω στόν τομέα αὐτόν.

16. Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως καὶ εἰς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν, Ὁμιλία Α', 29a.1-4, ἔκδ. Brill, Leiden 1972.

17. Ματθ. 5, 48.

Πρέπει νά σᾶς πῶ ὅτι αὐτά τά θέματα πού ἐξετάζουμε ἔχουν μεγάλη πρακτική ἀξία. Μή νομίζετε ὅτι αὐτά πού λέμε ἐδῶ εἶναι μόνο θεωρία. Αὐτό πού λέμε *δογματική πορεία*, *δογματικό ἔδαφος*, μή νομίζετε ὅτι εἶναι μιὰ κατάσταση πού ἀπλῶς θά πρέπει νά ξέρουμε καί τίποτε ἄλλο. Τό δόγμα καθορίζει τήν πράξη· ὅπως καί ἡ θεωρία εἶναι καθοδηγητική, καί μᾶς δείχνει τόν δρόμο γιά τό τί πρέπει νά πράξουμε.¹⁸

Ὅταν λοιπόν λέμε ἐδῶ ὅτι τό καθ' ὁμοίωσιν ἀνήκει σ' ἐμᾶς, καταλαβαίνετε τί σημαίνει αὐτό, παιδιά; Πρέπει νά ἀγωνιζόμαστε νά μοιάσουμε τοῦ Θεοῦ, νά γίνουμε Χριστομίμητοι, νά μιμηθοῦμε τόν Χριστό. Λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «*μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς*

18. Τό δόγμα, ἀφενός μέν ἀποτελεῖ διατύπωση τῆς ἐμπειρίας τῆς θεώσεως πού εἶχαν οἱ θεόπτες Πατέρες –κι ἐπειδὴ εἶχαν τήν ἴδια ἀποκάλυψη, γι' αὐτό καί ὅταν συναντήθηκαν σέ Οἰκουμενικές Συνόδους συμφώνησαν καί στή διατύπωση τοῦ δόγματος–, ἀφετέρου ὁδηγεῖ στή θέωση-ἁγιασμό αὐτοῦς πού τό ἀποδέχονται καί γίνεται βίωμά τους. Διότι δέν ἀρκεῖ νά ἀποδεχθοῦμε τό δόγμα ἐξωτερικά, ἀλλά ἀφοῦ τό ἀποδεχθοῦμε νά γίνει βίωμά μας, δηλαδή δι' αὐτοῦ νά φτάσουμε στή θέωση-ἁγιασμό καί νά ἔχουμε τήν ἴδια ἐμπειρία-ἀποκάλυψη πού εἶχαν οἱ Ἅγιοι. Τί θά ὠφελοῦσε τό Ὁρθόδοξο δόγμα, ἂν δέν ὁδηγοῦσε κανέναν στόν ἁγιασμό; Ἐπομένως τό δόγμα δέν ὑπάρχει ἀπλῶς γιά νά πιστευθεῖ, ἀλλά γιά νά βιωθεῖ. Διότι δόγμα χωρίς βίωμα εἶναι αἵρεση... Στήν Ὁρθόδοξη Πίστη τό δόγμα δέν εἶναι ποτέ προϊόν στοχασμοῦ τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀλλά ἔκφραση τῆς ἐμπειρίας καί τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ στούς Ἁγίους. Οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἦταν Θεολόγοι - Θεόπτες· ὄχι φιλόσοφοι· οὔτε καί χρησιμοποιοῦσαν τή φιλοσοφία γιά νά κατανοήσουν μέ τή λογική τό δόγμα, ὅπως ἔκαναν οἱ αἵρετικοί. (Από τό Ἐμπειρική Δογματική τῆς Ὁρθόδοξης Καθολικῆς Ἐκκλησίας, κατά τίς προφορικές παραδόσεις τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδα, Μητρο. Ναυπάκτου καί Ἀγ. Βλασίου Ἱεροθέου Βλάχου, τόμος Α', 2η ἔκδοση, σσ. 102-269)

καὶ γὰρ Χριστοῦ»¹⁹. Νά μέ μιμεῖστε, ὅπως καί ἐγώ μιμοῦμαι τόν Χριστό. Αὐτό θά πεῖ ἀγωνίζομαι πραγματικά νά φτάσω στό *καθ' ὁμοίωσιν*.

Ἄν θέλετε, ἔχοντας τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, δέν ἐξασφαλίζουμε τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Διότι καί οἱ κολασμένοι θά φέρουν μέν τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, θά εἶναι ὅμως στήν Κόλαση. Ἐκεῖνο πού μᾶς ἐξασφαλίζει τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι τό *κατ' εἰκόνα*, ἀλλά τό *καθ' ὁμοίωσιν*. Διότι τό *κατ' εἰκόνα* εἶναι κάτι πού μᾶς δόθηκε, ἐνῶ τό *καθ' ὁμοίωσιν* εἶναι κάτι πού τό δουλέψαμε, κάτι πού τό κερδίσαμε.

Γι' αὐτό ἄς προσέξουμε, παιδιά, ὅλα αὐτά πού ἀκοῦμε νά τά κάνουμε πράξη· ἀλλιώτικα ὅλα μένουν στεῖρα καί ἀνώφελα γιά μᾶς.

Καί ἐρχόμαστε τώρα στό «*κατ' εἰκόνα Θεοῦ*». Τί εἶναι τό *κατ' εἰκόνα Θεοῦ*; Μᾶλλον, ποῦ ἀναφέρεται;

Ἐδῶ θά ἤθελα νά προσέξετε πιό πολύ, γιατί ἴσως νά ὑπάρχει καί μία σύγχυση, καί μάλιστα μέ τά σχολικά σας βιβλία· γι' αὐτό προσέξτε λίγο περισσότερο.

Ὅταν μιλάμε γιά τό *κατ' εἰκόνα* στόν ἄνθρωπο, πρέπει νά ξέρουμε ποῦ ἀναφέρεται· διότι, ἂν δοῦμε ποῦ ἀναφέρεται, ἴσως κάτι μπορούμε νά ποῦμε γιά τό τί εἶναι. Μήπως ἀναφέρεται στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου; Μήπως στό σῶμα του; Μήπως ἀναφέρεται καί στήν ψυχή καί στό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου; Ποῦ ἀκριβῶς ἀναφέρεται;

Ἐκεῖνο πού ἴσως μπερδεύει πολλές φορές εἶναι τοῦτο. Τό *κατ' εἰκόνα*, παιδιά, ἀποτελεῖ ἓνα μυστήριο,

19. Α' Κορ. 11, 1. Βλ. Α' Κορ. 4, 16.

τό όποιο δέν μποροῦμε εύκολα νά τό έπισημάνουμε ή νά τό κατανοήσουμε, ώς μυστήριο πού εἶναι.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης λέει: «*ἀθεώρητος ή τοῦ ἀνθρώπου φύσις*»²⁰. Ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθεώρητη, δηλαδή δέν μποροῦμε νά τή δοῦμε.

Λέμε σ' ἓναν ἄνθρωπο: *Μέ βλέπεις; καί μᾶς ἀπαντάει: Σέ βλέπω*. Τοῦ λέμε κι ἐμεῖς: *Σέ βλέπω κι ἐγώ*. Καί ὅμως δέν βλέπουμε τίποτα ἀπό τόν ἄνθρωπο.

Ὅμοίως, ἔχουμε ἓνα ἀντικείμενο, ἄς ποῦμε ἓνα μέταλλο, ἓνα κομμάτι σιδήρου. Τό βλέπουμε; Εἵμαστε σίγουροι ὅτι τό βλέπουμε; Λέμε ὅτι τό βλέπουμε, ὅτι εἶναι ἓνα μέταλλο, εἶναι σίδηρος, ἀλλά στήν πραγματικότητα δέν τό βλέπουμε, γιατί δέν βλέπουμε τίποτα ἀπ' αὐτό πού εἶναι ὁ σίδηρος. Ἐάν θά ἔπρεπε νά ἐρευνήσουμε νά δοῦμε τί πραγματικά εἶναι, τότε θά λέγαμε ὅτι δέν βλέπουμε τίποτα.²¹

20. Ἁγιος Γρηγόριος Νύσσης, *Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου*, κεφ. ΙΑ', ΕΠΕ, τ. 5, *Ἑρμηνευτικά Α'*, Θεσσαλονίκη 1987, σ. 70.

21. Μέχρι τίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα ὑπῆρχε μιὰ ἀντίληψη γιά τή φύση τῶν πραγμάτων, βασισμένη στίς ἀρχές πού τέθηκαν ἀπό τόν Νεύτωνα στά μέσα τοῦ 17ου αἰώνα. Σύμφωνα μ' αὐτές, τά σωματίδια τῆς ὕλης θεωροῦνταν ὡς σφαιρίδια, γιά τά ὅποια ἦταν δυνατόν νά μετρηθοῦν μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια ή θέση καί ή ταχύτητά τους, ἀρκεῖ νά διαθέτουμε τά κατάλληλα πρὸς τοῦτο ὄργανα. Στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα ὅμως τό σκηνικό ἄλλαξε ἄρδην καί ή ἀνάγκη γιά μιὰ νέα θεώρηση τοῦ κόσμου ἐπέβαλε τήν κβαντομηχανική στήν ἐρμηνεία τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἀτομικῶν καί ὑποατομικῶν σωματιδίων. Ἡ ἐν λόγω θεωρία ταιριάζει πολύ καλύτερα στά πειραματικά δεδομένα τοῦ μικροκόσμου. Δύο ἀπό τίς πιό σημαντικές καινοτομίες τῆς κβαντομηχανικῆς, τῶν ὁποίων πλέον ή ἰσχὺς δικαιολογεῖται καί ἐπαληθεύεται ἀπό πλῆθος πειραμάτων, εἶναι ή *ἀρχή τῆς ἀπροσδιοριστίας* –τοῦ Heisenberg– καί ή διττή φύση τῆς ὕλης, σωματιδιακή καί κυματική.

Ὅπως θά ξέρετε, ὅλα τὰ ὑλικά ἀντικείμενα ἀποτελοῦνται ἀπό μόρια, κι αὐτά ἀπό ἄτομα. Ἔτσι καί τό ἄτομο τοῦ σιδήρου, πού εἶναι ἀπλό στοιχεῖο, ἀποτελεῖται ἀπό τόν πυρήνα καί τὰ ἠλεκτρόνια, τὰ ὁποῖα γυρίζουν γύρω ἀπό τόν πυρήνα. Ὅμως ἀνάμεσα στόν πυρήνα καί τὰ ἠλεκτρόνια ὑπάρχουν τρομακτικά μεγάλα κενά.

Παρ' ὅλα αὐτά, ἐνῶ μοιάζει ὅτι ἡ σύνδεση τῶν ἀτόμων εἶναι πολύ σκληρή –διότι δέν μπορούμε νά σπάσουμε εὐκόλα ἓνα σίδηρο– ὅμως ὑπάρχει μία χαλαρή ὀπτικῶς σχέση ἀνάμεσα σ' αὐτά· δηλαδή τό ἓνα εἶναι πάρα πολύ μακριά ἀπό τό ἄλλο. Ἐκεῖνο πού τό κάνει νά εἶναι δεμένο καί σκληρό εἶναι οἱ ἑλκτικές δυνάμεις πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στά ἀτομικά καί ὑποατομικά σωματίδια. Αὐτά δέν τὰ βλέπουμε, οὔτε τὰ εἶδαμε ποτέ καί οὔτε ὑπάρχει δυνατότητα μικροσκοπίου νά τὰ δοῦμε, διότι καί τό μικροσκόπιο εἶναι φτιαγμένο μέ ὕλη, καί δέν μπορούμε νά φτάσουμε νά δοῦμε τήν ὕλη.²²

Ἐάν λοιπόν δέν μπορούμε νά δοῦμε τόν σίδηρο,

22. Ἕνα βασικό ἐρώτημα τῆς Φυσικῆς καί τῆς Φιλοσοφίας εἶναι: *Τί ὑπάρχει στήν πραγματικότητα στή φύση;* Τά ἄτομα εἶναι ὁλόκληρα πλανητικά συστήματα μέ ἓναν πυρήνα ἀντί γιά τόν ἥλιο καί ἠλεκτρόνια σέ τεράστιες σχετικές ἀποστάσεις ἀντί γιά πλανῆτες. Ἀλλά καί ὁ πυρήνας δέν εἶναι ἀπλός· ἀποτελεῖται ἀπό πρωτόνια καί νετρόνια· καί αὐτά πάλι ἀποτελοῦνται ἀπό κουάρκ καί φευγαλέα σωματίδια, ὅπως τὰ γκλουόνια, τὰ W⁺, W⁻ καί τό Z. Καί δέν ἀποκλείεται κι αὐτά τὰ στοιχειώδη σωματίδια ν' ἀποτελοῦνται ἀπό ἄλλα μικρότερα σωματίδια. Ἀλλά τὰ σωματίδια τῆς ὕλης ξέρουμε ὅτι εἶναι συγχρόνως καί κύματα, σύμφωνα μέ τήν κβαντική θεωρία· παρουσιάζουν φαινόμενα κυματικά, ὅπως εἶναι ἡ συμβολή καί ἡ παράθλαση –ἢ περίθλαση– καί μπορούν νά περάσουν μέσα ἀπό τοιχώματα, ὅπως τό φῶς περνάει μέσα ἀπό ἓνα γυάλινο τζάμι.

πού λέμε ότι τον βλέπουμε, παιδιά, φανταστείτε πόσο περισσότερο δέν μπορούμε να δοῦμε τον ἄνθρωπο!... Δέν βλέπουμε τίποτα ἀπό τον ἄνθρωπο! Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά κρίνει τον ἑαυτό του.

Ξέρετε τί λέμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι; *Ὑπάρχει ψυχή; ἢ δέν ὑπάρχει; Κι ἂν ὑπάρχει, εἶναι θνητή ἢ ἀθάνατη; Κι ἂν εἶναι ἀθάνατη, τί γίνεται;*

Ἀδελφέ μου, σὺ πού φέρεις τὴν ψυχή, δέν καταλαβαίνει; δέν ξέρεις τί μπορεῖ νά συμβαίνει μέ τον ἑαυτό σου; Δέν ξέρουμε. Νά γιατί εἶναι μυστήριο ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι μυστήριο!

Βέβαια, ὅπως θά δοῦμε, καί τό σῶμα του εἶναι πολυπλοκότατο! Ὁ ἄνθρωπος, ὅσο καί νά ἀσχοληθεῖ ἀπό ἱατρικῆς πλευρᾶς μέ τό ἀνθρώπινο σῶμα, ὅσα πράγματα καί νά μάθει, αὐτό πάντα θά μένει ἓνα μυστήριο. Κι ἀφοῦ τό ἀνθρώπινο σῶμα εἶναι ἓνα μυστήριο, πόσο μᾶλλον μυστήριο εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, ὁλόκληρος, μέ τὴν ψυχή καί τό σῶμα του!

Εἶναι λοιπόν ἀκριβέστατο αὐτό πού εἶπε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὅτι «*ἀθεώρητος ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις*». Εἶναι πραγματικά ἀθεώρητη. Ὁχι ἀπλῶς δυσθεώρητη, ἀλλά ἀθεώρητη!... δηλαδή δέν μπορούμε νά δοῦμε τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ἀφοῦ λοιπόν δέν μπορούμε νά τὴ δοῦμε, τότε πῶς μπορούμε νά καταλάβουμε τί εἶναι ἢ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο;

Παιδιά, γνωρίζετε πῶς ξέρουμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ; Μᾶς ἀποκαλύφθηκε· ἐμεῖς οὐδέποτε θά τό βρίσκαμε. Γνωρίζετε πῶς ξέρουμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ψυχή; Μᾶς ἀποκαλύφθηκε. Γνωρίζετε πῶς ξέρουμε ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ψυχή εἶναι ἀθάνατη;

Μᾶς ἀποκαλύφθηκε· ἁλλιώτικα ποιός θά μπορούσε νά ἀπαντήσῃ ἂν ἔχουμε ἢ δέν ἔχουμε ψυχή, καί ἂν αὕτῃ ἡ ψυχή εἶναι θνητή ἢ ἀθάνατη; Μᾶς ἀποκαλύφθηκαν αὐτά. Δέν θά μπορούσαμε ποτέ πραγματικά νά τά μάθουμε, ἐάν δέν μᾶς τά ἀποκάλυπτε ὁ Θεός. Ποίος; Ὁ Θεός! Καί γιατί ὁ Θεός; Διότι Ἐκεῖνος μᾶς δημιούργησε!

Συνεπῶς, μόνο ὁ Θεός γνωρίζει ποιός εἶμαι ἐγώ. Κανείς δέν μπορεῖ νά μοῦ πεῖ ποιός εἶμαι, παρὰ μόνο ὁ Θεός. Μόνο Ἐκεῖνος μπορεῖ νά δεῖ τήν ἀνθρώπινη φύση μου, πού εἶναι σ' Αὐτόν γνωστή, σ' ἐμένα ὅμως ἀθεώρητη, ἄγνωστη.

Τότε λοιπόν τί εἶναι τό κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί ποῦ ἀναφέρεται;

Στούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, καί μέ βάση πάντοτε τήν Ἁγία Γραφή, ἡ εἰκόνα ἄλλοτε μέν ἀναφέρεται στήν ψυχή –ὅτι εἶναι τό λογικό, εἶναι τό αὐτεξούσιο, ἡ ἐλευθερία...– ἄλλοτε ἀναφέρεται στό σῶμα, ἐνῶ ἄλλοτε ἀναφέρεται καί στά δύο, δηλαδή σέ ὁλόκληρο τόν ἄνθρωπο.²³

23. Ὅρισμένοι Πατέρες ἀναζητοῦν τό κατ' εἰκόνα σέ κάποια ιδιώματα τῆς ψυχῆς, ὅπως στή σοφία (ἅγ. Κλήμης Ρώμης, *Κλημέντια*, ΒΕΠΕΣ 1, 190), στό ἀγαθό, στήν εὐποιΐα τοῦ ἀνθρώπου, στήν ἀθανασία (Μ. Φώτιος, *Ἀμφιλόχεια*, ΛΣ', PG 101, 256BC: «τὸ γὰρ σοφὸν καὶ τὸ δημιουργικὸν καὶ τὸ ἀθάνατον καὶ πολλὰ τοιαῦτα, φέρει τῆς φύσεως τὸ ἀπεικόνισμα». Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, στό *Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου* (PG 44, 184), λέει: «ἐν τῷ πλήρῃ εἶναι παντὸς ἀγαθοῦ, πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἢ εἰκὼν ἔχει τὴν ὁμοιότητα», ἐνῶ ὁ Ὁριγένης, στό *Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκλογαί* (PG 12, 96) «τὸ κατ' εἰκόνα αἱ πράξεις χαρακτηρίζουσι, καὶ οὐχὶ ἡ τοῦ σώματος μορφή», ἀλλὰ καί ὁ Ἰουστινιανός ὁ αὐτοκράτωρ, στό *Βίβλος κατὰ Ὁριγένους* (PG 86, 953), «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοί-

Ἄν ὅμως θέλετε νά προσέξουμε λιγάκι τό κείμενο, θά μᾶς τό πεί· ἀκούστε το: «καί ἐποίησεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν»· καί ἔκανε ὁ Θεός τόν ἄνθρωπο σύμφωνα μέ τή δική Του εἰκόνα. Ἄ, λοιπόν, τόν ἄνθρωπο τόν ἔκανε σύμφωνα μέ τή δική Του εἰκόνα! Δέν λέει ὅτι ἔκανε τήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε τό σῶμα του, ἀλλά λέει ὅτι ἔκανε τόν ὅλο ἄνθρωπο. Ἄ, ὥστε λοιπόν ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἶναι σέ ὁλόκληρο τόν ἄνθρωπο!²⁴

οσιν τοῦ Θεοῦ γενέσθαι τόν ἄνθρωπον, δηλοῖ μὴ μόνον νοερὰν καί λογικὴν ἀλλὰ καὶ ἀθάνατον ψυχὴν». Τά ἴδια περὶπου ἰσχυρίζονται καὶ ὁ Τατιανός, στό *Πρὸς Ἑλλήνας* (PG 6, 820B), ὁ ἅγ. Μεθόδιος Λυκίας, στό *Περὶ ἀγνείας* (PG 18, 113BC) καὶ ὁ ἅγ. Ἐπιφάνιος Κύπρου, στό *Πανάριον* (PG 41 1097C). Ὁμοίως ὁ ἱερός Χρυσόστομος, στό *Εἰς τὴν Γένεσιν* (PG 53, 201) λέει: «Τί δέ ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ εἰκών; τὸ λογικὸν εἶναι», ὁ μέγας Φώτιος, στό *Ἀμφιλόχεια* (PG 101, 252), «τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγενῆσθαι τόν ἄνθρωπον, τοῖς μὲν τὸ λογικὸν καὶ αὐτεξούσιον παρέστη νοεῖν», καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, στό *Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς* (PG 30, 1131) «ὁρᾷς ποῦ ἔχεις τὸ κατ' εἰκόνα γεγενῆσθαι Θεοῦ; κατὰ τὸ τῆς ψυχῆς νοερὸν τε καὶ λογικόν». Ὁ ἅγ. Ἐπιφάνιος Κύπρου, στό *Κατὰ πασῶν τῶν αἵρέσεων* (PG 42, 344), ἀγνοεῖ: «ποῦ δέ ἐστιν ἡ ποῦ πεπλήρωται τὸ κατ' εἰκόνα αὐτῷ μόνῳ ἔγνωσται τῷ Θεῷ κατὰ χάριν τῷ ἀνθρώπῳ δωρησαμένῳ τὸ κατ' εἰκόνα», ἐνῶ ὁ ἅγ. Γρηγόριος Παλαμᾶς, στό *Προσωποποιΐα, ἥτοι διάλογος ψυχῆς καὶ σώματος* (PG 150, 1361), τονίζει: «Ἰσχυρισαίμην γὰρ ἐκ τῆς γραφικῆς ἀνθρώπου φυσιολογίας ὁρμώμενον, μὴ ἂν ψυχὴν μόνην, μήτε σῶμα μόνον λέγεσθαι ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ συναμφοτέρον, ὃν δὴ κατ' εἰκόνα πεποιηκέναι Θεὸς λέγεται».

24. Βλ. ἅγ. Γρηγόριος Νύσσης, *Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου*, PG 44, 233B-236A: «Ἀλλὰ ἐνὸς ὄντος τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ διὰ ψυχῆς τε καὶ σώματος συνεστηκότος, ... τοῦ μὲν σωματικοῦ προτερέοντος ἐν αὐτῷ, τοῦ δὲ ἑτέρου ἐφυστερίζοντος... Τεκμήριον δὲ τοῦ ζῆν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποιούμεθα, τὸ θερμὸν εἶναί τινα καὶ ἐνεργὸν καὶ κινούμενον». Προκόπιος Γαζαῖος, *Εἰς τὴν Γένε-*

Αυτό βέβαια είμαι σίγουρος ότι θα παραξενέψει κάποιους από σās, αλλά και από τούς κυρίους και τίς κυρίες που τυχόν έχουν διαβάσει και έχουν ακούσει κάτι περισσότερο.²⁵

Δηλαδή, θά έλεγε κάποιος αμέσως, όταν λέει ότι ο Θεός έκανε τον άνθρωπο σύμφωνα με τή δική Του εικόνα, και λέμε ότι ή εικόνα του Θεού αναφέρεται στον όλο άνθρωπο, και στήν ψυχή και στο σώμα του, τότε ο Θεός έχει σώμα;...

Έδω τώρα είναι ή απορία: ο Θεός έχει σώμα;...

Λοιπόν. Ο Θεός, παιδιά, δεν έκανε τον άνθρωπο σύμφωνα με τή δική Του εικόνα απλώς, αλλά σύμφωνα με τή θεανθρώπινη εικόνα Του!

Έδω τώρα προσέξτε.

Ποιός μās έφτιαξε; Μās έφτιαξε ο Θεός Λόγος. «Χωρίς αυτού, λέει ο ευαγγελιστής Ιωάννης, έγινε το ουδέ έν ο γεγονός»²⁶, χωρίς Αυτόν δεν έγινε τίποτα από ό,τι έγινε σ' αυτόν τον κόσμο· πολύ περισσότερο δέ ο άνθρωπος. Ποιός μās έφτιαξε; Ο Θεός Λόγος. Ο-

σιν έριμηνεία, PG 87A, 120B: «οὐκ άνευ του σώματος ή ψυχή εικών ειρήναι». Άγ. Έπιφάνιος Κύπρου, Κατά αίρέσεων, PG 42, 344B: «Άλλ' είναι μὲν πιστεύειν έν τῷ ανθρώπῳ τὸ κατ' εἰκόνα, έν παντί δὲ μάλιστα και οὐχί απλῶς». Άγ. Γρηγόριος Παλαμās, Προσωποποιΐαι, PG 150, 1361BC: «Ίσχυρισαίμην γάρ εκ τῆς γραφικῆς ανθρώπου φυσιολογίας ορμώμενον, μὴ αν ψυχὴν μόνην, μήτε σώμα μόνον λέγεσθαι ανθρωπον, αλλά τὸ συναμφοτέρον, ὃ δὴ κατ' εἰκόνα πεποιημέναι Θεὸς λέγεται». Πρβλ. άγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος, Εἰς ανδριάντας, 11, 4, PG 49, 124, καθώς και Εἰς πρὸς Εφεσίους ἐπιστολήν, ὁμιλ. 21, 4, PG 62, 154, κ.ά.

25. Τό Άνώτερο Κατηχητικό Σχολεῖο Θηλέων παρακολουθοῦσαν και πολλοί ἐνήλικες, άνδρες και γυναῖκες.

26. Ιωάν. 1, 3.

ταν μᾶς ἔφτιαξε, τί εἶχε ὡς μοντέλο; Τόν ἑαυτό Του! Τόν ἑαυτό Του εἶχε ὡς μοντέλο, ἐκεῖνο πού θά ἔπαιρνε κάποτε, ἀνεξάρτητα ἂν ἀμάρτανε ἢ δέν ἀμάρτανε ὁ ἄνθρωπος. Καί ποιό εἶναι τό μοντέλο αὐτό; Εἶναι ἡ ἀνθρώπινη φύση Του, πού πῆρε ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου. Σύμφωνα μ' αὐτό ἔκανε τόν Ἀδάμ.

Δέν ἔχει σημασία ὅτι ὁ Ἀδάμ προηγεῖται ἱστορικά τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό τό μοντέλο πού ὁ Θεός Λόγος εἶχε στόν νοῦ Του, ἅς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά τό πῶ ἔτσι, τό πῆρε ἀργότερα. Ὡστε δέν ἔγινε ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἄνθρωπος κατά τήν εἰκόνα τοῦ Ἀδάμ, ἀλλά ὁ Ἀδάμ ἔγινε κατά τήν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατά τό μοντέλο ἐκεῖνο πού θά γινόταν ὁ Θεός Λόγος ἄνθρωπος.

Ὡστε λοιπόν νά γιατί λέμε ὅτι ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἀναφέρεται σ' ὁλόκληρο τόν ἄνθρωπο. Μέ ἄλλα λόγια, παιδιά, εἴμαστε ἡ εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ!

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στή δεύτερη ἐπιστολή του πρὸς τοὺς Κορινθίους, λέει: «...τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ»²⁷. Ἐμεῖς λοιπόν εἴμαστε ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ἄρα ἐμεῖς τί εἴμαστε; εἰκόνα εἰκόνας!

Ἡ Ἁγία Γραφή λέει ὅτι γίναμε σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Αὐτό πῶς ἀκριβῶς τό ἐννοοῦμε;

Ἡ ὥρα ὅμως, παιδιά, τελείωσε· ἔτσι, αὐτό θά τό δοῦμε τήν ἐρχόμενη Κυριακή, πρῶτα ὁ Θεός. Ἀλλά θέλω νά προσέξετε πολύ στό σημεῖο αὐτό, δηλαδή τί θά πεῖ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο, γιατί θά δοῦμε

27. Β' Κορ. 4, 4. Βλ. Κολ. 1, 15: «...ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου...».

τρία πράγματα, τά ὅποια θά ἀναλύσουμε λεπτομερῶς: τή δομή τοῦ ἀνθρώπου, τήν καταγωγή τοῦ ἀνθρώπου καί τόν προορισμό του. Καί αὐτά εἶναι τά τεράστια καί τά μεγάλα, πού μᾶς δείχνουν τήν βασιλική γενιά τοῦ ἀνθρώπου.

Κυριακή, 13 Φεβρουαρίου 1983